

Lutheránus levél Italo Calvinónak

Azt mondod (*Corriere della Sera*, 1975. október 8.): „A circeói mészárlás¹ felelősei sokan vannak, és úgy viselkednek, mintha tettük teljesen természetes volna, mintha egy olyan környezet és mentalitás volna mögöttük, ami megérti és csodálja őket.”

De miért van mindez?

Azt mondod: „A mai Rómában az az ijesztő, hogy ezek a borzalmas szokások egy abszolút megengedő környezetben jönnek létre, ahol az elnyomás kényszerére irányuló kihívásnak még az árnyéka sem érzékelhető...”

De miért van mindez?

Azt mondod: „...a veszély a társadalom daganatos rétegeinek terjedéséből származik...”

De miért van mindez?

Azt mondod: „Csak egy lépés választja el (az olasz polgárság egy részét) az erkölcsi közömbösségtől és társadalmi felelőtlenégtől ahhoz, hogy eljusson a gyötrelmek és a pusztítás gyakorlatáig...”

De miért van mindez?

Azt mondod: „Olyan világban élünk, amelyben a pusztítás és az emberi megalázás elterjedése a történelemmé válás egyik leglátványosabb jele (ahol *a politikai és a szexuális kriminalitás ebben az esetben korlátozó és optimista meghatározásnak tűnik*).”

De miért van mindez?

Azt mondod: „A náciakat a kegyetlenségben bármikor bőven felül lehet múlni.”

De miért van mindez?

Azt mondod: „Más országokban ugyanilyen válság van, de ott a társadalom masszívabb rétegeit érinti.”

De miért van mindez?

Én már több mint két éve próbálom magyarázni és terjeszteni ezeket a miérteket. És végre felháborodom a csend miatt, ami mindig körülvesz. Csak egy pert indítottak az egyik bizonyíthatatlan katolikus *refoulement*-em² miatt. Senki sem segített abban, hogy továbblépjek és magyarázatkísérleteimet bővebben ki tudjam fejteni. Most a *csend* az, ami katolikus. Például Giuseppe Branca³, Livio Zanetti⁴, Giorgio Bocca⁵, Claudio Petruccioli⁶ és Alberto Moravia⁷ csendje, akiket név szerint meghívtam, hogy felszólaljanak az egyik általam javasolt eljárás során azon bűnösök ellen, akik miatt a mai olasz állapotok létrejöttek, és amiket te oly apokaliptikus félelemmel írtál le: te, aki annyira mértékletes vagy. A sok-sok, sajtóban megjelent

levelem iránt mutatott közönyöd is katolikus. És a baloldali katolikusok csendje is katolikus (azoké, akiknek végre venniük kellene a bátorságot ahhoz, hogy reformereknek, vagy még több bátorsággal lutheránusoknak nyilvánítsák magukat. Három évszázad után itt volna az ideje.)

Engedd meg, hogy azt mondjam, nem katolikus viszont az, aki esetleg előszóban próbál magyarázatot keresni, miközben a legnagyobb csend veszi körül. Nem voltam képes hallgatni, mint ahogyan most te sem vagy képes hallgatni. „Sokat kell beszélni ahhoz, hogy hallgatni tudjunk” (egy kínai történész mondja ezt gyönyörűen). Tehát beszélj egyetlen-egy alkalommal. Miért?

Te megfogalmaztál egy „cahier de doléances”-t⁸, amelyben olyan tényeket és jelenségeket sorakoztatsz fel, amelyekre nem adsz magyarázatot, ahogyan azt Lietta Tornabuoni⁹ vagy egy felháborodott tévés újságíró tenné.

Miért?

Nekem mégis van okom bírálni a te „cahier”-det, a miértek hiányán túl is.

Azt bírálom, hogy bűnbakokat nevezel meg, mégpedig a következőket: „a burzsoázia egy része”, „Róma” és az „újfasiszták”.

Ebből nyilvánvaló, hogy olyan bizonyosságokra támaszkodsz, amelyek *korábban* is érvényesek voltak. A bizonyosságok (ahogyan már írtam neked egy másik levélben) egy klerikális-fasiszta kontextusban vigaszul szolgáltak számunkra és megnyugtattak bennünket. A világi, racionális, demokratikus, progresszív bizonyosságok. Mint ilyenek, többé nem érnek semmit. A történelmivé válás bekövetkezett, és ezek a bizonyosságok azok maradtak, amik voltak.

A „burzsoázia egy részéről” mint bűnösről beszélni régi és automatikus beidegződésre vall, mert a burzsoázia ma egyszerre *sokkal rosszabb* és *sokkal jobb*, mint tíz évvel ezelőtt. Az egész Pariolit¹⁰ és San Babilát¹¹ is beleértve. Felesleges elmondanom, hogy miért rosszabb (az erőszak, az agresszió, a *másiktól* való elhatárolódás, a rasszizmus, a vulgáritás, a brutális hedonizmus miatt), de az is felesleges, hogy elmondjam, miért jobb (egyfajta világiasság, a csak bizonyos körökre jellemző értékek általános elfogadása, a referendumon való részvétel, a június 15-i tartományi választások miatt).

Rómáról mint bűnösről beszélni olyan, mintha visszazuhannánk az ötvenes évek közepébe, amikor (friuli) milánói torinóiak a nyíltan rasszista rendezvényeiken Rómát az egész korrupció központjának tartották. Róma a maga Pariolijával nem rosszabb, mint Milánó a maga San Babilájával, vagy Torino.

Ami a (fiatal) újfasisztákat illeti, te magad győzöttél meg arról, hogy a róluk való tudást nagyon ki kell szélesíteni: a náci kegyetlenség veszélye, amiről beszélsz (és amiről folyamatosan beszélek magam is), nem csak velük kapcsolatos.

Bírálnom kell a „cahier miértek nélküliségének” egy másik pontját is.

Te a saját érdeklődésed és felháborodásod miatt azért emeled ki a parioli újfasisztákat, *mert burzsoák*. Bűnözésüket érdekesnek találod, mert a burzsoázia új gyermekeiről van szó. A napi krónikarovat adás sötétségéből az intellektuális magyarázat fényébe emeled őket, mert társadalmi osztályuk ezt igényli. Úgy viselkedtél – számomra –, mint az egész olasz sajtó, amelyik a circeói gyilkosokban olyan esetet lát, ami őt érinti, olyan esetet, ismétlem, ami privilégiumokat követel. Ha ugyanazokat a dolgokat a római külvárosok „szegényei” vagy a milánói és torinói „szegény” bevándorlók követték volna el, nem ennyit és nem így beszéltek volna róluk. A rasszizmus okán. Mert a római külvárosok „szegényeit” és a bevándorló „szegényeket” eleve bűnözőknek tekintik.

Nos hát, a római külvárosok „szegényei” és a bevándorló „szegények”, azaz a nép fiataljai ugyanazt tehetik és (ahogyan ijesztő egyértelműséggel erről a krónikarovatok tudósítanak) *gyakorlatilag teszik is*, amit a parioli fiatalok tettek: ugyanazzal a spiritusszal, ami a te „ábrázolásod” tárgya.

A római külvárosok fiataljai minden este több száz orgiát (ahogy mondják, „meneteket”) rendeznek, amelyek hasonlóak a circeóiakéhoz, ráadásul ők is kábítószeresnek.

Rosaria Lopez meggyilkolása minden bizonnyal nem volt előre eltervezve (egyáltalán nem gondolom ezt enyhítő körülménynek): ez a több száz menet esténként valóban durva, szadista szertartásokba torkollik.

Ezekben az években a polgári és különösen az újfasiszta bűnözők büntetlensége nem irigylésre méltóbb, mint a külvárosok bűnözőinek büntetlensége. (A torpignattarai Carlino

fivérek ugyanazt a feltételes szabaddábra helyezést élvezhették, mint Parioli fiataljai.) A büntetlenségnek csodával határos módon részben június 15-ével lett vége.

Milyen tanulságot lehet mindezekből levonni? Hogy a „rákfene” nem a (római, újfasizta) burzsoázia bizonyos rétegeiből terjed át az egész országra, tehát a népre. Hanem van egy sokkal távolibb és totálisabb korrupciós forrás. És tessék, megint ismétlem a litániát.

Megváltozott a „termelési mód” (óriási mennyiség, felesleges javak, hedonista funkció). De a termelés nem csupán árut hoz létre, hanem ezzel együtt társadalmi kapcsolatot, emberiséget. Az „új termelési mód” tehát egy újfajta emberiséget, azaz „új kultúrát” állított elő: antropológiailag alakította át az embert (jelen esetben az olaszokat). Ez az „új kultúra” cinikus módon (genocídium által) rombolta le az előző kultúrákat: a hagyományos polgári kultúrát, a különféle partikuláris kultúrákat és a népi sokszínűséget. A tönkretett mintákat és értékeket a sajátjaival helyettesíti (amelyeket még nem határozott meg és nem nevezett néven): az újfajta burzsoázia értékei ezek. A burzsoázia fiai tehát előjogokkal rendelkeznek ahhoz, hogy ezeket létrehozzák, és amikor (bizonytalanul, tehát agresszíven) ezt megteszik, akkor példaképei lesznek azoknak, akik ezt gazdaságilag nem tudják végrehajtani és éppen ezért lárvaszerű, vad utánozókká fokozódnak le. Innen az orgyilkos, SS természetük. A jelenség így az egész országra kiterjed. A miértek pedig ott vannak és meglehetősen egyértelműek. Ez az egyértelműség, teszem hozzá, bizonyára nem látszik ebből a tablóból, amit itt, távirati stílusban felvázoltam. De te jól tudod, hogyan igazold magad, ha válaszolni akarsz, ha vitatkozni akarsz velem. Amit végre el is várok tőled.

NB. A politikusok nehezen kaphatóak ilyen tettekre. A harcuk csak a túlélést szolgálja. Minden nap kapaszkodót kell találniuk ahhoz, hogy meg tudjanak maradni ott, ahol (mind-egy, hogy magukért vagy másokért) harcolnak. A sajtó hűen tükrözi zűrzavaros mindennapjaikat, az örvényt, amely elkapta és magával sodorja őket. És hűen tükrözi azokat a mágikus szavakat vagy egyszerű kifejezéseket, amikhez ragaszkodnak, leegyszerűsítve a valós politikai perspektívákat (morotei, dorotei¹², alternatíva, kompromisszum, retributív dzsungel). Az újságírói tükrözés szerzői, úgy tűnik, cinkosai lettek ennek a hétköznapiságnak, amit mint „komolyságot” mitizálnak (ahogyan a gyakorlat mindig). A Palazzo¹³ manőverei, intrikái, üzérkedései komoly eseményekké válnak. Miközben a csak egy kissé szórakozott szem számára is feltűnik, hogy persze tragikomikus, ravasz és méltatlan vonaglásokról van szó.

A szakszervezeti vezetők sem tudnak többet tenni. Lama, akinek vezetése alatt minden véleményformáló azt a szokást vette fel, hogy szukaként a kan alá fekszik, sem tudna mit mondani. Ő is ugyanolyan és teljesen más, vagy teljesen más és ugyanolyan, mint Moro, akivel tárgyal. A valóság és a perspektívák csak szavakban léteznek: ami számít, az a mindennapi túlélés. Nem érdekes, hogy Lama erre kényszerül, miközben a kereszténydemokraták ebből élnek. Ma úgy tűnik, hogy csak a platonista (és hozzáteszem: marxista) értelmiségiek – esetleg információ, de bizonyára érdekek és cinkosság híján – tudják talán megfejteni az értelmét annak, ami valójában történik: természetesen azzal a feltétellel, hogy intuícióikat – szó szerint – a tudósok lefordítsák, akik maguk is platonisták a szónak az egyetlen tudomány szerinti értelmében, amely tudomány valósága, akárcsak a Természeté, objektíve bizonyos, ez pedig a Politikai Gazdaságtan.

Il Mondo, 1975. október 30. ■■■

Szokács Kinga fordítása

JEGYZETEK

1975. szeptember 29-én három felső-középosztálybeli fiatalember brutálisan bántalmaz és megerőszkol két lányt. Egyikük, Rosaria Lopez, belehal sérüléseibe.
- Elfojtás.
- Az olasz alkotmánybíróság elnö-

- ke 1969-től 1971-ig.
- Újságíró, a *L'Espresso* főszerkesztője 1970-től 1984-ig.
- Újságíró, író, a *La Repubblica* egyik alapító szerkesztője.
- Újságíró, politikus, az 1970-es években a *L'Unità* munkatársa, később főszerkesztője.

- Író, számos regénye magyar nyelven is megjelent.
- Panaszlevél.
- Újságíró, filmkritikus, a *L'Espresso*, a *La Stampa*, az *Il Corriere della Sera* munkatársa.
- Róma felső- és középosztálybeli rétegek által lakott kerülete.

- Szélsőjobboldali fiatalok találkozóhelye Milánó központjában az 1970-es években.
- Kereszténydemokrata politikai irányzatok.
- Palazzo Chigi: a miniszterelnök székhelye.

■■■